

Jubilea

SEDMDESÁTINY Doc. PhDr. JOSEFA VIEWEGHA, CSc.

Sedmdesáti let se v tomto roce dožívá vedoucí vědecký pracovník Psychologického ústavu Akademie věd České republiky v Brně, doc. PhDr. Josef Viewegh, CSc. Narodil se 29.6.1928 v Blansku. Po absolvování reálného gymnázia v Bučovicích vystudoval v letech 1950 – 1953 obory psychologie a filozofie na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V letech 1956 – 1965 pracoval jako klinický psycholog na psychiatrickém oddělení KÚNZ a později na psychiatrické klinice v Brně se zaměřením na problematiku alkoholismu a suicidologie. V roce 1965 přešel na nově založené psychologické pracoviště ČSAV v Brně, kde pracuje až do současnosti.

Doc. Viewegh často se smíchem konstatuje, že orientací na psychologii umění (zejména psychologii literatury) a na filozofické a metodologické otázky se v bohatě rozvětvené scientisticky orientované psychologii stává dobrovolným outsiderem. Už za vysokoškolských studií se rozhodl pro humanisticky zaměřenou duchovnědnou psychologii. Extrémní politické poměry vrcholícího stalinismu padesátých let však této volbě nepřály. Vieweghovi naopak hrozilo vyloučení z vysokoškolského studia pro „špatný kádrový profil“. Přičiněním tehdejšího děkana a vedoucího katedry psychologie Filozofické fakulty prof. V. Chmelaře a dalších funkcionářů bylo Vieweghovi umožněno vysokoškolské studium dokončit. Různé formy politického pronásledování ho však provázely až do roku 1989.

Po změně politických poměrů se Viewegh stává vedoucím brněnské pobočky Psychologického ústavu ČSAV a později nově zřízeného Psychologického ústavu Akademie věd ČR v Brně. Na Filozofické fakultě MU v Brně současně několik let přednáší problematiku psychologie umění a na Lékařské fakultě téže univerzity pak tanatologii a lékařskou etiku. V roce 1991 se na Filozofické fakultě v Brně habilituje pro obor obecné psychologie na základě knižní monografie „Fantazie“. Je nutné ještě dodat, že Viewegh už v roce 1981 iniciuje v rámci ČSPS ustavení sekce psychologie umění, která po více roků sdružovala zájemce o tuto interdisciplínu v československém měřítku.

Doc. Viewegh je jedním z mála (ne-li jediným) z českých psychologů, kteří se psychologií umění, zejména psychologií umělecké literatury, systematicky zabývají po celá desetiletí, a to jak po stránce problémově tematické, tak koncepční a metodologické. Umění je podle Viewegha rovnocenným partnerem odborné psychologie: umělec je totiž profesionálně schopen (v literárním díle, v tvůrčích denících a dalších osobních dokumentech) postihnout a diferencovaně vyjádřit vnitřní prožitkový svět člověka, a to mnohdy autentičtěji než odborná psychologie. Uvedené pojetí převádí Viewegh do obecně metodologické roviny a staví proti sobě tzv. scientistickou psychologii a psychologii duchovnědnou. Svoji koncepci konkretizuje v dílčích studiích, např. o problému užití osobních dokumentů v psychologii, v kritice Mukařovského strukturalistického antipsychologismu, ve studii o psychologii aforismu, v otázce tzv. příčného pojetí věd a v dalších tématech. Na této koncepci rovněž zakládá rozsáhlou studii o vztahu sebevraždy a literatury. Novátorským způsobem také řeší centrální

problém psychologie umění – fantazii. Tuto psychologickou kategorii vymaňuje z úzce vymezeného epifenomenálního pojetí a pojímá ji v širším kontextu osobnostním a antropologickým jako specifickou reakci člověka na objektivní svět. V současné době Viewegh pracuje na syntetizující studii, v níž chce – mimo jiné – na příkladu psychologie literatury deklarovat svoje pojetí psychologie jako interdisciplíny.

Bibliografie doposud publikovaných prací doc. Viewegha obsahuje 127 položek; několik dalších rukopisných prací připravuje autor do tisku.

Přejeme doc. Vieweghovi pevné zdraví, aby mohl dokončit svoje výzkumné plány v oblasti psychologie umění. Jsme rádi, že naše pracoviště mu poskytuje v tomto smyslu příznivé tvůrčí zázemí.

L. Osecká

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE PRACÍ DOC. VIEWEGHA

A) Monografie a spoluúčast na knižních publikacích a sbornících

Viewegh, J.: *Fantazie. Teoretická studie*. Praha, Academia 1986.

Viewegh, J.: *Sebevražda a literatura*. Brno, PsÚ AV ČR a nakl. T. Janečka 1996.

Viewegh, J. (se spoluautorem): *Realisierte Selbstmorde Trunksüchtiger*. In: Sborník prací lékařské fakulty v Brně, Psychiatrické práce II. Brno, UJEP 1967/68, 85-113.

Viewegh, J.: *Hodnocení jako psychologický problém*. In: Kol. autorů: *Problémy psychického vývoje a osobnosti*. Praha, Academia 1978, 255-265.

Viewegh, J.: *Hodnotově motivační koncepce sebevraždy*. Tamtéž, 266-294.

Viewegh, J.: *Příspěvek k teorii tvůrčí fantazie*. Tamtéž, 295-302.

Viewegh, J.: *Nové možnosti patografického přístupu v psychologii literatury*. In: *Literárněvědný sborník Památníku národního písemnictví*. Praha 1984, 64-74.

Viewegh, J.: *Strukturní přístup v psychologii a některé problémy psychologie umělecké literatury*. In: *K problematice struktur ve společenských vědách*. Praha, Ústav teorie a dějin umění ČSAV 1984, 175-188.

Viewegh, J.: *Vliv umění a tvořivě estetických činností na rozvoj tvořivosti: D. Literatura*. In: J. Hlavsa a kol.: *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*. Praha, SPN 1986, 135-153.

Viewegh, J.: *Umělecká literatura ve světle psychologie – teoreticko-metodologické otázky*. In: *Zborník štúdií Ústavu jazykovej a literárnej komunikácie*. Nitra, Pedagogická fakulta 1987, 239-249.

B) Vědecké studie

Viewegh, J.: *Ladislav Klíma aneb Život v extrémě*. Host do domu, 1965, 1, 47-51.

Viewegh, J. (se spoluautorem): *Akutní alkoholické intoxikace u dětí, vyšetřovaných po časovém odstupu*. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 3, 1967, 1, 65-81.

Viewegh, J.: *Několik poznámek o Ladislavu Klímovi*. *Sešity pro literaturu a diskusi*, 3, 1968, 26, 51-52.

Viewegh, J.: *K některým problémům motivace bilančního suicidálního jednání*. *Čs. psychologie*, 13, 1969, 6, 590-603.

Viewegh, J.: *K užití osobních dokumentů v psychologii*. *Čs. psychologie*, 16, 1972, 4-5, 363-372.

Viewegh, J.: *Verbální reakce na emociogenní slovní podněty v asociačním experimentu u 10-11 letých školáků*. *Zprávy Psychologické laboratoře ČSAV v Brně*, 1973, 7-8.

Viewegh, J.: *Suicidium a tvůrčí proces*. *Zprávy Psychologické laboratoře ČSAV v Brně*, 1973, 10-11.

Viewegh, J.: *Sebevražda z aspektu interpersonální situace*. In: *Sborník prací FF UJEP, řada ped.-psychologická I 8*, 1973, 153-157.

Viewegh, J.: *Teoretická východiska výzkumu fantazie*. *Čs. psychologie*, 19, 1975, 3, 281-284.

Viewegh, J.: *Tvůrčí činnost a problém hodnot*. *Čs. psychologie*, 20, 1976, 6, 545-550.

Viewegh, J.: *Úroveň fantazie ve vztahu k některým osobnostním proměnným*. *Zprávy Psychologické laboratoře ČSAV v Brně*, 1977, 1.

Viewegh, J. (se spoluautorem): *Psychologie aforismu*. *Česká literatura*, 26, 1978, 5, 430-437.

Viewegh, J. (se spoluautorem): *Hodnotové preference a rozpory v tvůrčí činnosti*. *Čs. psychologie*, 23, 1979, 4, 280-291.

Viewegh, J.: *Fantazie a osobnost – experimentální příspěvek k výzkumu vzájemných souvislostí*. *Čs. psychologie*, 25, 1981, 2, 114-128.

Viewegh, J.: *Strukturalismus a psychologie umění*. *Zprávy Psychologické laboratoře*

- ČSAV v Brně, 1981, 9.
- Viewegh, J.: K pojetí fantazie jako osobnostní vlastnosti. Zprávy Psychologické laboratoře ČSAV v Brně, 1982, 2.
- Viewegh, J.: Psychologie umělecké literatury – problémy a perspektivy. Čs. psychologie, 27, 1983, 1, 85-95.
- Viewegh, J.: K psychologickým otázkám vztahu mezi vědou a uměním. Zprávy Psychologické laboratoře ČSAV v Brně, 1983, 2, 102-139.
- Viewegh, J.: Antipsychologismus v Mukařovského literárněvědném strukturalismu. Česká literatura, 32, 1984, 2, 97-107.
- Viewegh, J.: Fantázia ako antropologický a psychologický problém. Výtvarný život, 30, 1985, 6, 24-25.
- Viewegh, J.: Problém vědomí v interdisciplinárním kontextu. Filozofický časopis, 34, 1986, 6, 851-872.
- Viewegh, J.: Tvorivá osobnost. Výtvarný život, 32, 1987, 5, 24-25.
- Viewegh, J.: K psychologickým otázkám vztahu mezi mravním a hodnotovým vědomím. Brno, Psychologické zprávy 1987, 3, 2-19.
- Viewegh, J.: Interpretace a interdisciplinarita v psychologii umělecké literatury. Čs. psychologie, 32, 1988, 1, 55-58.
- Viewegh, J.: Psychologie literatury aneb Vědomí souvislostí. Literární měsíčník, 18, 1989, 10, 44-47.
- Viewegh, J. (se spoluautorem): K některým psychologickým aspektům výzkumu mravního vědomí. In: Sborník XV. Olomouckých psychologických dnů. Olomouc 1990, 26-28.
- Viewegh, J.: Psychologická příprava umírání a smrti u nevléčitelně nemocných. Brno, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1991.
- Viewegh, J.: V. Černý, nebo J. Mukařovský? Akord, 17, 1991/2, 6, 34-39.
- Viewegh, J.: Psychologie sebevraždy. (Informativní náčrtek výzkumné koncepce.) Čs. psychologie, 36, 1992, 3, 226-232.
- Viewegh, J.: Osobnost a doba. Sto let od narození českého psychologa univerzitního profesora PhDr. Viléma Chmelaře, DrSc., člena korespondenta ČSAV. In: Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, 42, řada ped.-psychologická, I. Masarykova univerzita v Brně 1993, 27, 7-15.
- Viewegh, J.: Problém sebevraždy z pohledu psychologa. Scripta bioethica, Brno, Kolegium katolických lékařů, 1994, 11, 1-15.
- Viewegh, J.: O příčinách krize v současné psychologii. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, I 29. 1995, 47-58.
- Viewegh, J.: K otázce krize v současné psychologii. In: Sborník k 60. výročí časopisu Psychologie. Brno, Psychologický ústav AV ČR 1995/96, 139-161.
- Viewegh, J.: Výběrová bibliografie psychologie umělecké literatury. Výzkumné zprávy. Psychologický ústav AV ČR Brno, 1996, 2.
- Viewegh, J.: Suicide and fiction. (On the concept of the research into the interplay between them.) Zprávy – Psychologický ústav AV ČR, 4, 1998, 1.
- C) Učební texty*
- Viewegh, J.: Psychologie dospělého věku. Brno, Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků – ÚDVSZP 1971, 2. vyd. 1975.
- Viewegh, J.: Psychologie stáří. Brno, ÚDVSZP 1972, 2. vyd. 1975.
- Viewegh, J.: Typické psychické změny stáří. In: Kol. autorů: Zvláštnosti péče o staré lidi ve zdraví a nemoci. Brno, ÚDVSZP 1974, 26-44.
- Viewegh, J. (se spoluautorem): Důvody a důsledky pozdní lékařské pomoci. In: Kol. autorů: Zvláštnosti péče o staré lidi ve zdraví a nemoci. Brno, ÚDVSZP 1974, 148-151.
- Viewegh, J.: Psychologie hospitalizovaných osob staršího věku. In: Kol. autorů: Zvláštnosti péče o staré lidi ve zdraví a nemoci. Brno, ÚDVSZP 1974, 210-221.
- Viewegh, J.: Kapitoly ze speciální psychopatologie. I. Alkoholismus jako psychosociální jev. Brno, ÚDVSZP 1974.
- Viewegh, J.: Kapitoly ze speciální psychopatologie. II. Psychologické problémy sebevražednosti. Brno, ÚDVSZP 1974.
- Viewegh, J.: Psychologická hlediska péče o dlouhodobě nemocné a umírající. Úvod do psychologické thanatologie. Brno, ÚDVSZP 1981, 2. vyd. 1985.
- D) Drobnější práce a publikace popularizačního charakteru*
- Viewegh, J. (se spoluautorem): Jak mu pomoci? Pokyny a rady pro manželky a rodinné příslušníky alkoholika. Brno, Jihomoravské krajské ústředí zdravotnické osvěty 1963, 2. vyd. 1973.
- Viewegh, J.: Alkohol – můj nepřítel. O životě a díle protialkoholního pracovníka Jana Novotného. Třebíč, ONV – Okresní protialkoholní sbor 1967.
- Viewegh, J.: Vzpomínky na doc. L. Kolářikovou. Čs. psychologie, 13, 1969, 6, 536.
- Viewegh, J.: Co narušuje naše soužití. Brno, Krajské kulturní středisko 1975.
- Viewegh, J. (se spoluautory): 15 let Psychologické laboratoře ČSAV v Brně. Psycholog v Československu, 10, 1979, 3, 101-109.
- Viewegh, J.: Seminář o interdisciplinárních pro-

- blémech osobnosti. Čs. psychologie, 25, 1981, 2, 179-181.
- Viewegh, J.: Pracovní skupina psychologie umění při ČSPS ustavena. Psycholog v Československu, 12, 1981, 1-2, 26-28.
- Viewegh, J.: Učitel a jeho žák. Čs. psychologie, 26, 1982, 6, 502-503.
- Viewegh, J.: Pracovní setkání psychologů umění ČSSR. Psycholog v Československu, 13, 1982, 1-2, 22-25.
- Viewegh, J.: Paradox osamocení: Ferdinand Kratina (1885-1944) – zakladatelská osobnost moderní české psychologie. In: Sborník k 60. výročí časopisu Psychologie. Brno, Psychologický ústav AV ČR 1995/96, 57-58.